

Riksföreningens och Södra kretsens årsmöte i Malmö fredagen den 13 mars 2009

Fredagen den 13:de blev en heldag för de som orkade. Södra Kretsen samlades redan klockan 10 för att hålla årsmöte. Den stora händelsen här var att Ulf Erlandsson, som inte ville ställa upp till omval, ersattes av Magnus Grahn, på posten som kassör. Ulf har i många, många år varit aktiv och drivande inom både Södra Kretsen och Riksföreningen och undertecknad fick en god insyn i hans organisationsförmåga i samband med förra årets Geografiseminarium. Ulf är dessutom den man som under åren svarat för distributionen av GN, så snacka om att han lämnar ett stort tomrum efter sig. Vi inom Södra Kretsen hoppas naturligtvis få se extra mycket av honom nu när han kan ägna all sin tid åt att vara med på föreläsningar och exkursioner som vi arrangerar. Vi hälsar Magnus Grahn hjärtligt välkommen i styrelsen för Södra kretsen!

Efter Södra Kretsens årsmöte tog Yahia Mohamed Mahmood, kulturgeograf från Universitetet i Lund, över. Han hade med kort varsel blivit inkallad som ersättare för Johanna Bergman Lodin som hade fått förhinder. Därmed ändrades slutet av rubriken på föreläsningen från "Livsmedelsförsörjning, möjligheter och problem, Östafrika" till "med särskild tonvikt på Kinas bistånd till västafrikanskt jordbruk".

Yahia har sina rötter i området och har dessutom både rest runt som "back-packer" och som forskare och, som han berättade, vart man än kom så fanns det en kines i form av biståndsarbetare. Det väckte hans nyfikenhet vilket fick honom att vilja gräva djupare i fenomenet, som för oss är relativt okänt.

Han menar att det, trots alla krig och sjukdomar och inre konflikter, är torkan som är det stora problemet i Afrika. I Afrika lever fortfarande 70 % av befolkningen på landsbygden och av dessa producerar fortfarande 80 % sin egen mat. Det traditionella västerländska biståndet har inte gett ett ökat självbestämmande utan tvärtom, ett ökat beroende.

Medan västerländskt bistånd är riktat både när det gäller innehåll och form och oftast ges i form av projekt som efter en kortare tidsrymd ska "tas över" av mottagarlandet, finns det ingen borte parantes för det bistånd som Kina erbjuder. I Kina finns en kontinuitet i utrikespolitiken som bara en totalitär regim kan ge. En småskalig och långsiktig satsning i de rurala områdena, där man hjälpte invånarna att öka sin produktion av jordbruksprodukter så att man skapade ett överskott som gick att sälja så att man kunde tjäna lite egna pengar – se där var den ekonomiska revolutionen!

Redan på 1950-talet inledde Kina det biståndsarbete som på många platser fortfarande löper på. "Hur klarar ni språket utan tolkar" var en vanlig fråga. Kineserna svarade att det gällde bara att gå före och visa och sedan gjorde bönderna efter. Så när de europiska biståndsarbetarna kom med en bok och en pekpinne och en jordbruksmaskin utan reservdelar så kom kineserna med en hacka och gav sej ut på åkern.

Yahia gav exemplet södra Mali, där kineserna från ingenting på bara 10 år kunde producera te som täckte 25 % av behovet i området, och Senegalfloden, där kineserna lärde lokalbefolkningen hur de skulle kunna kontrollera vattnet. I södra Mali började man med att söka lämpliga platser för teodling och startade i liten skala för att expandera allt efter-

som. Vid Senegalfloden kom kontrollen av vattnet att automatiskt innebära en organisering av jorden och nya bruksmetoder och nya grödor. Tidigt skedde en mekanisering av jordbruket (i ett jordbruk där man tidigare oftast inte ens använt dragdjur) med maskiner som fortfarande går trots att dom sedan länge ersatts med modernare saker hemma i Kina.

Biståndsarbetarna lärde bönderna att organisera sej och att bilda kooperativ och att samarbeta. När verksamheten växte blev kvinnorna på ett annat sätt delaktiga, till exempel med försäljningen av de egenodlade produkterna. Samtidigt skedde en differentiering av jordbruket genom nya metoder som gav nya förutsättningar som gjorde att nya grödor kunde användas och att fler blev involverade i verksamheten.

Idag finns det kinesiska biståndsarbetare i hela Afrika. Arbetet karakteriseras av de tre ledorden "unity, continuity, diversity" där "continuity" i deras vokabulär betyder inte tre eller fem år, utan kanske fyrtio år eller ännu längre. Här gäller det inte att bara "starta upp" och sedan lämna över, utan här fortsätter man kontinuerligt över generationer, vilket naturligtvis är svårt för att inte säga omöjligt i en demokrati där beslut ständigt omprövas i takt med att den politiska ledningen skiftar. Som kontrast kan sättas det västerländska sättet att ge bistånd, där det inte finns någon samordning mellan olika länder och biståndsorgan, samt en framförhållning som inte sträcker sig längre än till nästa politiska val.

Efter en lunch i Malmö Högskolas restaurang kunde en lätt försenad men lugn och samlad professor Franz-Michael Rundquist från Universitetet i Lund presentera det arbete som han är högst involverad i. Rubriken för hans föredrag var "Hiv/aids i ett samhälls-/utvecklingsperspektiv" och han redogjorde på ett mycket pedagogiskt sätt för de demografiska, ekonomiska och sociala konsekvenser som epidemin har i fram för allt Afrika söder om Sahara. Studien som löper alltfört är ett samarbete mellan *Institutionen för Naturgeografi och Ekosystemanalys*, och *Institutionen för Ekonomisk geografi*, båda vid Lunds Universitet, och *Institute of Resource Assessment, University of Dar es Salaam*.

Enligt UNAIDS levde år 2007 33 miljoner människor med HIV. Dagligen smittas 6.850 personer av HIV och dagligen dör det 5.750 människor i HIV-relaterade sjukdomar. HIV i sig är ingen dödlig sjukdom, men eftersom den försvagar immunförsvaret blir det andra, i vanliga fall inte dödliga sjukdomar, som tar livet av den smittade. Där sjukdomen uppstod, i Afrika söder om Sahara, finns fortfarande den största andelen smittade. Här finns 68 % av de smittade och här finns även 68 % av dem som betraktas som nysmittade. Av alla de som dör i HIV-relaterade sjukdomar återfinns 76 % i området Afrika söder om Sahara. I Botswana som är ett av de värst drabbade länderna är andelen smittade i åldersgruppen 15-49 28 %.

Det skiljer mellan vilka som smittas i olika delar av världen. I det som kan kallas SSA (Afrika söder om Sahara) är andelen smittade kvinnor så högt som 60 %. I USA och västvärlden i övrigt är det till övervägande del personer i de så kallade riksgrupperna som drabbas, det vill säga homosexuella män och sprutnarkomaner.

Fortfarande är HIV en till stora delar urban sjukdom. Det som är intressant ur ett rent geografiskt perspektiv är hur konsekvenserna av denna sjukdom sprids ut till landsbygden.

Sambandet är ofta som följer:

Den smittade har tidigare skickat hem pengar (transfereringar) till sin familj. I och med att den smittade blir sjuk och allt som tiden går allt sjukare och inte kan fortsätta arbeta upphör detta ofta helt avgörande ekonomiska bidrag till familjen. Den smittade flyttar ofta hem till familjen för att tas om hand och vårdas. Det i sin tur innebär en ytterligare belastning för familjen ute på landsbygden. Den smittade kräver arbetsinsats och smittar dessutom ofta folk i sin närhet, vilket leder till en arbetskraftsbrist inom området lokalt. Det i sin tur ger en sämre produktivitet och innebär en övergång till mer extensiva grödor (som kräver en lägre arbetsinsats) vilket innebär en sämre nutrition för invånarna och ett snabbare sjukdomsförlopp (vilket i sig kan vara positivt, rent ekonomiskt) men samtidigt en ökad risk för andra att bli smittade. Resultatet blir en befolkningsskorsten (*population chimney*) som står kvar inne i den tänkta befolkningspyramiden. En relativt ny företeelse, nämligen ”*orphan-headed households*”, det vill säga hushåll där båda föräldrarna fallit offer för HIV-AIDS, har uppstått i de värst drabbade områdena. Det enligt traditionen finmaskiga skyddsnät som familjen/släkten/klanen har kunnat erbjuda har här blivit så grovmaskigt att man nu kan ramla igenom. Det finns inte längre någon moster eller farbror eller kusin som kan ta hand om släktingarnas barn. Gatubarn har blivit en ny företeelse i dessa områden.

Det finns tydliga mönster i den tidiga spridningen av HIV. Till exempel spreds HIV via de transportleder som lastbilschaufförerna använde. I det fallet var det ofta heterosexuella kontakter av mer tillfällig natur som förde smittan vidare. Det mönstret går fortfarande igen i Afrika, där det dessutom finns en överrepresentation av kvinnor i statistiken. Kvinnan i Afrika har fortfarande en mycket svag ställning både i familjen och i samhället i stort, och drabbas därför oftast hårdast. Sjukdomen kom till USA och spreds vidare där av en homosexuell kanadensiskt pilot som hade sexuella kontakter på de olika flygplatser han besökte i jobbet. Där finns som tidigare nämnts samma mönster kvar, att det mest är homosexuella män och sprutnarkomaner som delar kanyler med varandra, som är extra utsatta.

Tyvär blev – som ofta i liknande sammanhang – tiden alltför knapp på slutet. Franz-Michael tvingades korta ner sitt anförande och av den viktiga frågestunden efter blev det ingenting. Riksföreningens årsmöte väntade och många av de som innehar uppdrag hade en bra bit att resa för att kunna komma hem på kvällen. På årsmötet diskuterades fram för allt den ansträngda ekonomin, inte minst i förhållande till kostnaden för tryckning och distribution av Geografiska Notiser, föreningens stora utgiftspost. En oerhört attraktiv och innehållsrik tidskrift kostar sina modiga riksdaler och med sjunkande medlemsantal och sjunkande annonsintäkter blir till slut situationen ohållbar. Något år går det att gå back i kassan, men inte alltför länge. Och att förlita sig på osäkra bidrag från Skolverket håller inte i denna åtstramnings tidevarv. Det tillsattes en arbetsgrupp som ska se över de olika alternativ som finns inför fortsättningen.

Även vid detta årsmöte avtackades Ulf Erlandsson efter många års lång och trogen tjänst som kassör. Han efterträddes av Daniel Blomqvist vilken härmed från vår sida hälsas välkommen till sitt förtroendeuppdrag och sin plats i Riksföreningens styrelse.

Bengt Nilvén, ordf, södra kretsen